

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบแผนพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ 2) ค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก และ 3) พัฒนาแบบแผนพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ดังนี้

1. การศึกษานโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

โดยการศึกษาเอกสารที่คัดเลือกจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จำนวน 23 คน/กลุ่ม/แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 เรื่อง

1.1 กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยโดยตรง ผู้เรียบเรียงหรือผู้จัดทำเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เรียบเรียงหรือมีคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญในสาระนั้น ๆ เอกสารตำรามีเนื้อหา ทฤษฎี และหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในปัจจุบัน พิจารณาจากปีที่พิมพ์หรือมีการปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือ เนื้อหาในเอกสารมีความทันสมัย โดยเฉพาะงานวิจัยควรเป็นงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ดำเนินการแล้วเสร็จไม่เกินระยะเวลา 5-10 ปี ความน่าเชื่อถือของประเภทเอกสาร มีการพิมพ์เผยแพร่ ระบุชื่อผู้เรียบเรียง วันเดือนปีที่ตีพิมพ์ และความน่าเชื่อถือของสถานที่ตีพิมพ์ โรงพิมพ์ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์ ได้แก่ ความทันสมัยของวันเดือนปีที่เผยแพร่หรือปรับปรุงเว็บไซต์ วัตถุประสงค์การเผยแพร่ หน่วยงานที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์ แหล่งตั้งต้นของข้อมูลเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การระบุแหล่งอ้างอิงข้อมูลและวิธีเขียนอ้างอิงที่เป็นมาตรฐาน

นอกจากพิจารณาจากเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาได้คัดเลือกจากเอกสารที่มีเนื้อหาตรงกับเรื่องที่กำลังทำวิจัย มีความทันสมัย อธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ มีการพิมพ์เผยแพร่และระบุแหล่งที่มาเพื่อตรวจสอบและอ้างอิงได้ ส่วนใหญ่ผู้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากสื่อเอกสารหนังสือ ตำราเรียน รองลงมาเป็นเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์วิทยุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ฐานข้อมูลออนไลน์ สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และฐานข้อมูล CD-Roms ตามลำดับ โดยทำการสืบค้นในช่วงระยะเวลาปีที่ทำการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้คัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูลงานวิจัย ThaiLIS เป็นแหล่งค้นคว้าฐานข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ในประเทศ และ ERIC เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูล

วารสารวิชาการทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ เชื่อถือได้ โดยทำการสืบค้นในช่วงระยะเวลาปีที่ทำการวิจัย

1.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย การตั้งกฎเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกเอกสารและหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์ การวางเค้าโครงของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ การคำนึงถึงบริบทของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ การวิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏในเอกสารมากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ และการสรุปใจความ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบอุปนัย ใช้กับการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้มา การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล ใช้การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดหรือขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล ใช้วิธีการเปรียบเทียบในการวิเคราะห์ซึ่งนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

1.4 เกณฑ์ที่ใช้ในการสังเคราะห์ตัวแปรเพื่อคัดเลือกเป็นตัวแปรในการวิจัย กำหนดเกณฑ์ที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรนั้นอย่างน้อย 3 คน/กลุ่ม/แนวคิดขึ้นไป

1.5 ขั้นตอนในการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การทบทวนเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการตามเกณฑ์ การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อคัดเลือกตัวแปรที่เหมาะสมกับบริบทงานวิจัย การกำหนดคำนิยามเชิงทฤษฎีของตัวแปรในการวิจัย การกำหนดคำนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย และการกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมของตัวแปรในการวิจัย

2. การค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 9 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 992 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก 9 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 361 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทุกจังหวัด ใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert's Method) ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ จำนวน 35 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนการทำงานของครู จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพครู จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบวัดการพัฒนาครู จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบวัดเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 7 แบบวัดความพึงพอใจในงาน จำนวน 25 ข้อ

1) การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC)

(2) การวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามรายข้อด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item - Total Correlation) และวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยการหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Coefficient Alpha)

2) การวิเคราะห์ระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษาณอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษาณอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4) การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของ ครูการศึกษาณอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการวิเคราะห์การถดถอย พหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในรูปคะแนนดิบและรูป คะแนนมาตรฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานงานกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด 9 จังหวัดในภาคตะวันออก แล้วส่งเครื่องมือไปทางไปรษณีย์ รับเครื่องมือกลับด้วยตนเองและได้รับกลับคืน แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน สมบูรณ์ของเครื่องมือ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ

3. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษาณอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ ได้แก่ ข้อมูลจากสื่อ เอกสาร หลักฐาน ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต การสัมภาษณ์ การนิเทศ และการประชุม

ข้อมูลจากการสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับครูผู้สอนสถานศึกษา กศน.อำเภอ ใน 9 จังหวัด เขตภาคตะวันออก โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบบันทึกข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กศน.อำเภอ ในจังหวัดภาคตะวันออก

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการสนทนา เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนรู้ บริบทของสถานศึกษา ปัญหา และความต้องการของครูผู้สอน และผู้เรียน ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลจากสื่อ เอกสาร หลักฐาน ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต สัมภาษณ์ การนิเทศ การประชุม และ 3) ข้อมูลจากการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนาความ และการสังเคราะห์แนวคิด เพื่อสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ เป็นข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นที่ 1 : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ และข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ (ตัวแปรเกณฑ์) และตอนที่ 2 ผลการค้นหาคำจำกัดความพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (ตัวแปรพยากรณ์) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันมาเชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อสร้างเป็นรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ ใช้วิธีการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกในด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ รวมถึงความเหมาะสมของคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยคณะผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม 7 คน จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ด้านการสอน 7 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Method) ดังนี้

ฉบับที่ 8 แบบประเมินคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก จำนวน 9 ข้อ

ฉบับที่ 9 แบบประเมินคุณภาพคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก จำนวน 10 ข้อ

การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC)

การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก และคู่มือประกอบรูปแบบ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

แหล่งข้อมูลของการศึกษาในขั้นนี้ เป็นการเลือกสถานศึกษาแบบเจาะจง โดยทำการศึกษาเป็นกรณีศึกษา : กศน.อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก และมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 188 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 127 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Method) ดังนี้

ฉบับที่ 10 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของครู จำนวน 34 ข้อ

แบบรายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาคแยกตามรายวิชาที่ลงทะเบียน กศน.อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560

1) การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC)

(2) การวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามรายข้อด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item - Total Correlation) และวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Coefficient Alpha)

2) การวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ของเครื่องมือ จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ และได้รับความอนุเคราะห์จากสถานศึกษาส่งแบบรายงานค่าสถิติคะแนนสอบปลายภาค แยกตามระดับชั้นและรายวิชา ที่ลงทะเบียนของ กศน.อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560

สรุปผล

ผู้ศึกษาขอสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตามลำดับดังนี้

1. มโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงานแก้ปัญหา และใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

2. ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายปัจจัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่ออาชีพครู และการพัฒนาครู ตามลำดับ การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทำนายภาพรวมได้ร้อยละ 41

3. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และการตรวจสอบคู่มือประกอบรูปแบบพบว่า โดยรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการและเหตุผลของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจน คู่มือประกอบรูปแบบมีประโยชน์ และวัตถุประสงค์ของคู่มือประกอบรูปแบบมีความชัดเจนเหมาะสม และผลการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางรายวิชาสูงขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. การศึกษามโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ

จากผลการศึกษาพบว่า มโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงสาระความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความถนัด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะอย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปสร้างงาน แก้ปัญหาและใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ศึกษาได้นำหลักการ แนวคิด และทฤษฎีมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างมโนทัศน์พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการ ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ 1) ปรัชญาการศึกษาพัฒนานิยม (Progressivism) โดย Dewey นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษา 2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers และ 4) ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของ Gardner (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168) ได้มีนักการศึกษาหลากหลายท่านกล่าวไว้สอดคล้องกัน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวีวรรณ ศรีครามครัน, 2543 : 28-55 ; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, นิรมล ศตวุฒิ และระวีวรรณ ศรีครามครัน, 2549 : 34-70 ; นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 29-49 ; อรุณช ลิ้มตศิริ, 2553 : 27-44 ; สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165-168 ; ทิศนา แหมมณี, 2557 : 26-90) สรุปแนวคิดได้ดังนี้

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) โดย Dewey (1963) ได้นำมาใช้ในการศึกษามีแนวคิดที่ว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้สอนเป็นเพียงผู้ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (1963) มีแนวคิดว่าการจัด การเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียน และใช้วิธีการที่เหมาะสม มีการใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers (1969) มีแนวคิดว่าการเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดแรงจูงใจ การจัดหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถหลายด้าน มีความรู้ในการแก้ปัญหา มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (1983, 2548) มีแนวคิดว่าการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับเชาวน์ปัญญาหลายด้าน การสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคิดในเชิงสหวิทยาการโดยเชื่อมโยงสาระความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน การคิดเชิงสังเคราะห์เป็นองค์รวม การพัฒนาเชาวน์ปัญญาช่วยในการเรียนรู้ โดยการบูรณาการด้านต่าง ๆ กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ในการสอนแบบบูรณาการ ควรเน้นการพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหลายด้านไปพร้อมกัน โดยการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยองค์รวม เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การสื่อความหมาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้คัดสรรไว้ส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและปฏิรูปการจัดการศึกษาของไทยได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ในมาตราที่ 22-30 เช่น หลักการบูรณาการ หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ หลักการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุน

ผลการศึกษาของศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : 94-95) ที่ทำการศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของคุรุศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีสติปัญญาในการแก้ปัญหาในชีวิตได้ เพื่อพัฒนาให้มีความรู้พื้นฐานสำหรับดำรงชีวิต และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงามวิธีการจัดการเรียนรู้มีการติดตามและช่วยเหลือผู้เรียน โดยเพื่อน ครูผู้สอน มีการให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า งานเดี่ยว งานกลุ่ม ทำโครงการ แบบบูรณาการ จัดกระบวนการกลุ่มที่สอดแทรกกระบวนการคิดเป็น ให้ฝึกคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด การจำ การแก้ปัญหาและการพัฒนา และการบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

2. การค้นหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

2.1 การศึกษาระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายปัจจัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่ออาชีพครู และการพัฒนาครู ตามลำดับ ผลการศึกษารั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน โดยศึกษาลักษณะของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ประสพการณ์ในการสอน การสนับสนุนการทำงานของครู เจตคติต่ออาชีพครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน พบว่า ปัจจัยและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเขตภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ยกเว้นการพัฒนาครูอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาปัจจัยพบว่า ปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงสุด คือ การสนับสนุนการทำงานของครู รองลงมาได้แก่ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ความพึงพอใจในงาน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครู เจตคติต่ออาชีพครู และประสพการณ์ในการสอน ตามลำดับ โดยแต่ละปัจจัยนั้นสามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

การสนับสนุนการทำงานของครู

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ความสามัคคีของหมู่คณะ ข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการสนับสนุนการทำงานจะช่วยส่งเสริมให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงานให้บังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการทำงานของครูที่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน และองค์กรในชุมชนล้วนมีส่วนสำคัญที่ทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี ดังที่บอร์โก และคณะ (Borko et al., 2000 : 273-274) กล่าวว่า การสนับสนุนให้กำลังใจเป็นรายบุคคลเป็นกระบวนการที่ทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ครูอาชีพได้ โดยการใช้บรรยากาศที่เป็นกันเอง และทีมงานที่เกิดขึ้นภายในองค์กร และชุมชนร่วมกัน มีการปรึกษาหารือการทำงานจะทำให้ครูมีการพัฒนาตนเองขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สอดคล้องกับสคริบบเนอร์ (Scribner, 1999 : 238-239) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนให้ครูมีความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยให้ครูเกิดการพัฒนาในอาชีพ ทำให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นได้ เพราะการที่จะทำให้ครูมีความเป็นครูอาชีพนั่น ต้องมีการสนับสนุนทรัพยากร อำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ และการที่ครูจะพัฒนาตนเองเข้าสู่ครูอาชีพได้ ต้องให้ครูได้ทำงานอย่างมีส่วนร่วม และโรงเรียนต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและโอกาส ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของชานน์ (Shann, 1998 : 67-73) ที่ทำการศึกษากการสนับสนุนครูในโรงเรียนเขตเมือง พบว่า การสนับสนุนครูนั้นเรื่องเงินเดือนมิใช่ประเด็นสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูอาชีพ สิ่งสำคัญคือทำให้โอกาสครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโรงเรียน โดยให้มีส่วนร่วมทั้งกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและเพื่อนครูด้วยกัน การสนับสนุนด้านทรัพยากรอย่างพอเพียงจะทำให้เกิดการเพิ่มอำนาจแก่ครูอย่างมาก และทำให้เกิดความพึงพอใจกับครูอาชีพอย่างสูงอีกด้วย สอดคล้องกับเบนบาซาท และลิม (Benbasat and Lim, 2000 : 167-183) ที่ทำการศึกษากการสนับสนุนกลุ่มครูด้านเทคโนโลยีข่าวสาร และเครื่องมือในการรับเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร พบว่า การสนับสนุนครูทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับนฤพนธ์ วัลลภวิสุทธิ (2548 : ง) ที่ทำการศึกษากการสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า การสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางในการสนับสนุนพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ โดยจัดอบรมให้ความรู้ทั้งเชิงวิชาการ ปฏิบัติการ และมีการนิเทศ ติดตาม ตลอดจนประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ จัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดแหล่งเรียนรู้ และผลิตสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ สอดคล้องกับสภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครูอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุภัค ยมพุก (2557 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษากิจการบริหารสถานศึกษา และการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 4 พบว่า การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้การ สนับสนุนการปฏิบัติงาน การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู และการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู

เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้ พฤติกรรม และ ความรู้สึก เหตุที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีความรู้ดีย่อมส่งผลให้บุคคลมีความมั่นใจใน การแสดงพฤติกรรมตามความรู้ที่มีไปในทางที่ถูกต้องจึงตามหลักการ เกิดผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมายและทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่กระทำนั้น ซึ่งผู้ศึกษาได้นำองค์ประกอบของ เจตคติตามแนวคิดของโรเซนเบิร์กและโฮพลแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ซึ่งบุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้หรือประสบการณ์ ที่เคยมีมาก่อนแล้วก่อให้เกิดเป็นความเชื่อว่าเป็นสิ่งนั้นน่าเชื่อ ดีหรือไม่ดี และควรจะมีพฤติกรรม ต่อสิ่งนั้นอย่างไร ด้านความรู้สึก เป็นความรู้สึกทางอารมณ์ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นทำให้แสดงพฤติกรรมโต้ตอบต่อสิ่งนั้นตามความรู้สึกของตนได้ และด้านพฤติกรรม ซึ่งเมื่อบุคคลมีความรู้ มีความรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด ๆ ทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ บุคคลนั้นก็มีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง ดังนั้น เจตคติ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำงานอย่างยิ่ง เนื่องจากถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อการ ปฏิบัติงานก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานให้เกิดผลดี ถ้าทราบเจตคติของบุคคลว่าเขามีเจตคติ ต่อสิ่งใดไปในทิศทางใด ก็จะสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นได้ ซึ่งพฤติกรรมที่บุคคล แสดงออกมานั้นมักจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเจตคติที่มีอยู่ ครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษา จึงควรมีเจตคติที่ดีต่อการสอน ซึ่งจะทำให้เขาแสดงพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการได้ดีมี ประสิทธิภาพ ดังที่เทรนดิส (Traindis, 1971 : 143 อ้างถึงใน นพดล แสนขวา, 2552 : 23) กล่าวว่า การเป็นครูที่ดีนั้นไม่ใช่จะต้องเป็นผู้มีความรู้ดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวประกอบ หลายอย่าง เช่น ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์และเจตคติ เป็นต้น โดยเฉพาะผู้ที่มี

ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำให้เชื่อว่าเขาต้องทำงานได้ดีมีคุณภาพ ครูที่มีความรู้แต่หากขาดเจตคติต่อการสอนแล้วย่อมจะเป็นครูที่ดีไม่ได้ ทั้งนี้เพราะระดับความมุ่งมั่น ท้าทายและความตั้งใจในการทำงานขึ้นอยู่กับเจตคติ เนื่องจากเจตคติสามารถเสริมสร้างหรือหักล้างแรงขับ (Drive) แรงจูงใจ (Motive) ในการปฏิบัติงานของบุคคลได้ เชื่อได้ว่า เจตคติเป็นเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติ ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาก่อนหน้านี้ (เต็มรัตน์ : 2550 : 102) ที่ทำการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับนิเลาะ แวอุแซง (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำการ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ได้แก่ เจตคติต่อวิชาที่สอน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับนพดล แสนขวา (2552 : บทคัดย่อ) ที่ทำการ ศึกษาโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า คุณภาพการสอนของครูอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู มี 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการสอน บุคลิกภาพของครู เจตคติต่อวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ และความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามลำดับ เหตุที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีคุณลักษณะด้านวิชาชีพในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 1-25) ที่กำหนดไว้ว่า ครูเป็นผู้สามารถจัดการศึกษาโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) ยอมรับและสามารถจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมจากบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (มาตรา 9) มีความสามารถในการจัดทำสาระหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27) โดยให้หลากหลาย เหมาะสมกับวัย และศักยภาพ สาระหลักสูตรให้มีทั้งวิชาการ วิชาชีพ เพื่อมุ่งพัฒนาตนให้สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และการรับผิดชอบ

ต่อสังคม (มาตรา 28) และมีความรู้ ความคิด และสามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ ทั้งความรู้ ความคิด คุณธรรม และบูรณาการ (มาตรา 23) ดังที่พาร์คเคย์ และสแตนฟอร์ด (Parkay and Stanford, 1992 : 20-21) กล่าวถึง ความรู้ และทักษะความสามารถของครูใน กระบวนการจัดการเรียนการสอนว่า จะต้องมีความรู้เรื่องตนเองและผู้เรียน เรื่องวิชาที่สอน เรื่องทฤษฎีการศึกษาและการวิจัย มีทักษะในการสอนและเทคนิคในการสอน และมีทักษะใน การปฏิสัมพันธ์ และที่สุรชาติ สังข์รุ่ง, (2537 : 53-54) ได้วิเคราะห์คุณลักษณะครูที่ดีเป็น 4 ลักษณะ คือ มีคุณลักษณะด้านส่วนตัว คุณลักษณะด้านวิชาการ คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ และคุณลักษณะด้านสมรรถนะและประสิทธิภาพในการสอน ผลการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการ สนับสนุนผลการศึกษาก่อนหน้านี้ของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สุเทพ ธรรมะตระกูล และอนุวัติ คุณแก้ว (2555 : 1) ที่ทำการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ของคุณลักษณะ ของครูยุคใหม่ ได้จำนวนองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้าน บุคลิกภาพ ด้านทักษะการสอน ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ความสามารถ และสอดคล้องกับ วันเพ็ญ นันทะศรี (2559 : 155) ที่ทำการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครู วิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ด้านความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพ ด้านคุณธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านบุคลิกภาพของครู และด้านทักษะและเทคนิคการสอนแนวใหม่ ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ความพึงพอใจในงาน

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความพึงพอใจในงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ลักษณะ ของงานที่ปฏิบัติ การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในการทำงาน และความสัมพันธ์ กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน เมื่อครูมีความพึงพอใจกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในการทำงาน และ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานก็ย่อมส่งผลให้ครูมีความกระตือรือร้น มีความ ตั้งใจ มีความสุข มีความขยันขันแข็งในการทำงานอย่างเต็มที่ เต็มความรู้ความสามารถทำให้ การปฏิบัติงานบังเกิดผลดี มีความสำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีของเฮิร์สเบอร์ก, มัวเซอร์ และซินเดอร์แมน (Herzberg, Mausner and Snyderman, 1959 : 2,29,91) ที่กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง ซึ่งจะทำให้

เกิดความพึงพอใจในงาน ปัจจัยจึงจะสร้างความพึงพอใจให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า และโอกาสที่จะได้รับความรู้เรื่อง ส่วนปัจจัยคำจุนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ นโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สภาพการปฏิบัติงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา สถานภาพของอาชีพ และความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ดังที่ชรัช ปานสุวรรณ (2540 : 20) กล่าวถึงความพึงพอใจในงานว่าเป็นความรู้สึกโดยรวมของบุคคลที่มีต่องานในทางบวก ความสุขของบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติงานได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจทำให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีขวัญ กำลังใจ มีทัศนคติที่ดี มีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานนั้น ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 122) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ รวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร ผลการศึกษารัชนี มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษานี้ของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษานักศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยความพึงพอใจในงาน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับอรพิน เทพจอมใจ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุรกันดาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 2 พบว่า ความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความรักในงาน รองลงมา คือ ด้านความสำเร็จ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง สอดคล้องกับเย็นตะวัน แสงวิเศษ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษารแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ในภาพรวมมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ คือ ความรับผิดชอบ ความสำเร็จในการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การปกครองบังคับบัญชา สภาพแวดล้อมในการทำงาน และเงินเดือนสวัสดิการและเงินรางวัล ตามลำดับ และสอดคล้องกับจันทร์แรม พุทธนุกูล (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษานักศึกษาที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า บุคลากรมีระดับความพึงพอใจปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ปัจจัยจูงใจและปัจจัยคำจุนอยู่ในระดับมาก

เจตคติต่ออาชีพครู

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พฤติกรรม ความรู้ และความรู้สึก ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า ผู้ที่เป็นครูถ้ามีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูแล้วจะมีความรักความศรัทธาในอาชีพครูก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำงานในอาชีพตนด้วยความตั้งใจ เต็มใจสุดกำลังความสามารถอันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของครูเปี่ยมไปด้วยคุณภาพมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่ออาชีพครูแล้วครูย่อมไม่มีกำลัง ใจ กำลังใจที่จะปฏิบัติงานให้ดีขึ้นได้ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำองค์ประกอบของเจตคติตามแนวคิดของโรเซนเบิร์กและโฮฟแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543 : 59-60 ; สมจิตรา เรืองศรี, 2554 : 42) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ซึ่งสิริอร วิชชาวุธ (2544 : 199) มีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบทั้งสามนี้ จะต้องมีความสอดคล้องปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังเช่นเกษม บุตรดี (2548 : 65) กล่าวว่า การที่จะกระทำการหนึ่งสิ่งใดให้เป็นผลสำเร็จด้วยดีนั้น จะต้องมีความรู้ ทักษะ และศรัทธาต่อสิ่งนั้นเป็นอย่างดี ซึ่งศรัทธาในที่นี้ หมายถึงผลรวมของการประเมินความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น คือมีความรู้สึกชอบและผูกพันในสิ่งนั้น ๆ ความศรัทธาที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล บุคคลใดแม้จะมีความรู้ความสามารถปานใดแต่หากไม่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาชีพครูของตนแล้ว ย่อมทำหน้าที่ของตน ในอาชีพนั้น ๆ ได้ไม่ดีเท่า บุคคลที่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาชีพครู เช่นเดียวกับสมเกียรติ ทานอก (2552 : 9) ที่กล่าวว่า เจตคติต่อวิชาชีพครู เป็นอารมณ์ความรู้สึกและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาชีพครูที่อาจเป็นไปในทางที่ดี ชัดแจ้งหรือเป็นกลาง ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจาก การเรียนรู้และประสบการณ์ที่ครอบคลุม องค์ประกอบเจตคติต่อวิชาชีพครู ผลการศึกษาคั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษานของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102) ที่ทำการศึกษาคั้งนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ ตอนบน พบว่า ปัจจัยเจตคติต่ออาชีพครู อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับนิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาคั้งเกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาชีพครูของครูที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 2 พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนมีเจตคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับดีมากมี 4 ด้าน คือ ลักษณะการเป็นครู สถานภาพวิชาชีพครู กระบวนการเรียนการสอน และการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ส่วนครูผู้สอนที่มีเจตคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับดีมี 2 ด้าน คือ สถานภาพของครู และความมั่นคงสิทธิและเสรีภาพ และสอดคล้องกับระพีพร โพธิ์ศรี (2555 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาระดับเจตคติต่ออาชีพครู

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่ออาชีพครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2555 พบว่า โดยรวมนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มีเจตคติต่ออาชีพครูในระดับดีมาก

การพัฒนาครู

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการพัฒนาครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยี ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน การให้โอกาสครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา และการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครูตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาครูมีความสำคัญและจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดไป トラบใดที่โลกยังคงหมุนเวียนเปลี่ยนไปอย่างไม่มีวันหยุดนิ่ง ความรู้ใหม่ ๆ ที่หลากหลายเกิดขึ้นอยู่เสมอ และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ของข้อมูลข่าวสารที่พรั่งพรั่งมาจากทั่วทุกสารทิศของโลกที่กว้างใหญ่ แต่ด้วยความล้าหน้าของช่องทางในการสื่อสารจึงทำให้ดูว่าโลกแคบลง เจกเชนเดียวกันกับครูที่ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อที่ครูจะได้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีอย่างรอบด้านในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 6-32) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครู ที่กำหนดให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (มาตรา 8) ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (มาตรา 52) ดังที่เบียร์เรนส์ (Beerens, 2000 : 20-30) กล่าวถึงการพัฒนาครูว่า แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดสำหรับครู คือ การให้โอกาสครูได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ โดยการจัดสร้างองค์กรที่เป็นแบบครูอาชีพ การสื่อสารแบบเพื่อนร่วมงาน การให้โอกาสเข้าอบรมสัมมนา การให้โอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี และมีการประเมินเพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การส่งเสริมการทำวิจัยและติดตามผลอย่างใกล้ชิด การจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาครู เอกสารค้นคว้า บรรยายภาคการมีส่วนร่วม การให้ความเป็นธรรมชาติในการตอบแทนรางวัลและลงโทษ และการจัดเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับพรพิพัฒน์ ชื้อสัตย์ (2555 : 69) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นการหาวิธี

ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ แนวคิด ทักษะ บุคลิกภาพ วิสัยทัศน์ ความชำนาญ ประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อให้ครูได้มีโอกาสปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหน่วยงานและศักยภาพของตัวครู ให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน ครูมีขวัญกำลังใจ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาครั้งนี้มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาวินัย แต่งแก้ว (2553 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษานวทางการพัฒนาครูการศึกษาออกโรงเรียน ในการจัดการศึกษาเทียบเท่า เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ครูการศึกษาออกโรงเรียน มีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาครูโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความก้าวหน้า ความมั่นคงในการทำงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิชาการ สอดคล้องกับเข็มเพชร ประดับศรี (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า การพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านการฝึกอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้านการพัฒนาครูโดยกระบวนการบริหาร และด้านการพัฒนาครูโดยตนเอง และสอดคล้องกับพรพิพัฒน์ ชื่อสัตย์ (2555 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษานวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก พบว่า ในภาพรวมของสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก

2.2 การศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ที่ดิวอี้ (Dewey, 1963 : 25-50 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2557 : 26-27) ให้

ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติหรือการลงมือกระทำ ความหมายของปรัชญานี้คือ “การนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ” มีความเห็นว่า ลำพังแต่เพียงการคิดไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการคิดที่ดีและการกระทำที่เหมาะสม ดิวอี้ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองและประยุกต์ใช้ในการศึกษา และได้เสนอการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ หรือที่เรียกว่า “Learning by Doing” โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้รับอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ เรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของบรูเนอร์ (Bruner, 1963 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2553 : 165) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนว่า ครูสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมได้ โดยไม่ต้องรอให้พร้อมเองตามธรรมชาติ ถ้าการนำเสนอตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนและใช้วิธีการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของโรเจอร์ส (Rogers, 1969 อ้างถึงใน นิรมล ศตวุฒิ, 2551 : 49) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้จะเกิดอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดแรงจูงใจเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ครูมีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามลำดับ การศึกษาระดับปฏิบัติการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก แต่ละด้านสามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ รองลงมา คือ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และ

เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่าครูให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดจึงจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการความคิดเห็นและค้นหาคำตอบอย่างอิสระ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษาเอื้ออำนวยการจัดกระบวนการเรียนรู้เท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 13-17) มาตรา 24 ข้อ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน ดำเนินการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่พึงงาม

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ พัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัยในตนเองแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระบบกลุ่ม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่พึงงาม โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่าจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นไม่ได้มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และความเป็นคนดีมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุขดังที่สำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 17-18) ได้เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการ โดยจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการปฏิบัติร่วมกันในกลุ่ม ปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เน้นการเป็นคนดีและมีคุณค่าต่อสังคม ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งหรือส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ซึ่งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544 : 166-167) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 163) กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการบูรณาการ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มลักษณะต่าง ๆ หลากหลายในการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแท้จริงด้วยตนเอง เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงาม ให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะความถูกต้องดีงามและความเหมาะสมได้ สามารถจัดความขัดแย้งได้ด้วยเหตุผล มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาและสามัคคี

ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา ร่วมกัน และกำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากคิด อยากทดลอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า ในสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการปฏิรูประบบการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ครูไม่เป็นผู้ศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ แต่เป็นครูที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน และการเรียนการสอนแบบบูรณาการก็เป็นวิธีการหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหา รู้จักคิด วิเคราะห์ปัญหานั้น ๆ เพื่อค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : 94-95) ที่ทำการศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของคุรุศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ระดับปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการคิด การจำ การแก้ปัญหาและการพัฒนา อยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการและสภาพของผู้เรียน ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า ผู้เรียนแต่ละคนนั้นจะมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ความถนัด ความสนใจ เจตคติ แรงจูงใจทางสังคม ค่านิยม รสนิยม ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม การศึกษาอบรม การกระทำ และด้านอายุ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวนี้มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้น ครูจึงมีความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้เรียนในสิ่ง

ที่ตนเองสนใจ ก็จะเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย และทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับปัทมา ยืนยาว (2549 : 15-17) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ดี ครูจะต้องศึกษาความรู้ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อจัดกิจกรรมได้ตอบสนองกับตามความต้องการของผู้เรียนได้

ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง รองลงมา ได้แก่ ดำเนินการวัดและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนขณะผู้เรียนทำกิจกรรม นำผลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีหลากหลายรูปแบบวิธีการ ดังนั้น ครูจึงต้องมีการวัดและประเมินผลโดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลายให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความประพฤติ การปฏิบัติจริงที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละกิจกรรม วัดและประเมินผลตามสภาพจริงในขณะที่ผู้เรียนทำกิจกรรม ผลของการวัดและประเมินผลนั้น จะสะท้อนให้ครูได้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เพียงใด และผู้เรียนก็จะได้ทราบถึงศักยภาพของตนเองว่ามีความสามารถในการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อนำผลนั้นมาพัฒนาการสอนของครูและพัฒนาผู้เรียนต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546 : 18) กล่าวว่า การประเมินผลที่สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบบูรณาการ ควรมีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติมากที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของศรีสมร ครุยานนท์ (2554 : 94-95) ที่ทำการศึกษากิจกรรมบูรณาการการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ด้านการวัดผลประเมินผล มีระดับการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู โดยรวมและรายเรื่องอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง

ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถที่หลากหลาย รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย เสริมแรง

จิตใจทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วยการชมเชยหรือให้รางวัล ให้ผลย้อนกลับ ข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมการเรียน หรือการนำเสนอผลงานของผู้เรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า ครูมีหลักจิตวิทยาที่จะสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ ใส่ใจ ในการเรียนรู้มากขึ้น การสร้างความสัมพันธ์ทางบวกนั้นจะเป็นผลดีต่อผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกอบอุ่น มีความปลอดภัยและเกิดความไว้วางใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อครู ต่อการเรียน ทำให้กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออกในการร่วมกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับสำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 17-18) ที่เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย

ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล รองลงมา ได้แก่ จัดบรรยากาศ สื่อ กิจกรรมและสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์ และใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า ครูเห็นความสำคัญของบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการเรียนว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่ช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีความอยากเรียน อยากรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน และเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังที่ปัทมา ยืนยาว (2549 : 15-17) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ดีครูจะต้องจัดหาสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ครบถ้วน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสวงหาความรู้ เช่นเดียวกับสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544 : 166-167) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 163) กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สอดคล้องกัน คือ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกลึกซึ้งกล้าคิดกล้าทำ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึนึกคิดของตนเองต่อสาธารณชนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้เกิดในตัวผู้เรียน

ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากสื่อ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย รองลงมา ได้แก่ จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสภาพจริง ทั้งในและนอกสถานที่เรียน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับเนื้อหาวิชาในหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และให้ชุมชน ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เหตุที่ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้สำหรับให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ตามความสนใจ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ทำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 13-17) เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ดังได้กำหนดไว้ในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริม การดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครุจึงได้มีการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

2.3 การศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก (Y_{total}) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทำนายภาพรวมได้ร้อยละ 41 ซึ่งสองปัจจัยนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกโดยรวม แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ สามารถพยากรณ์หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกโดยรวม พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยนี้มีนัยเชิงพฤติกรรมที่สามารถชี้วัดได้ จึงมีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการโดยรวมของครู จะเห็นได้ว่าหากครูได้รับการส่งเสริมให้มีการสนับสนุนการทำงานของครูมากเพียงใด ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารและเอกสารทางวิชาการของสถานศึกษา การสนับสนุน ให้ครูได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีการศึกษา ความสามัคคี ของหมู่คณะ และความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ความรู้ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และความสามารถในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ก็จะมีส่งผลให้พฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลูกฝังคุณธรรมที่ดั่งามการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และการประเมิน ผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนการทำงานของครู เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด อาจเป็นเพราะว่าการที่ครูได้รับการสนับสนุนการทำงาน จะส่งผลให้ครูมีขวัญกำลังใจในการจัดการเรียน การสอนให้เกิดผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลของการศึกษาครั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของสุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 102, 112, บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า ตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงสุด คือ การสนับสนุนการทำงานของครู (.467) รองลงมา ได้แก่ คุณลักษณะด้านวิชาชีพ (.403) ความพึงพอใจในงาน (.304) เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (.270) การพัฒนาครู (.197) เจตคติต่ออาชีพครู (.162) และประสบการณ์ในการสอน (.019) มีค่าอิทธิพลรวมต่ำสุด และพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ได้แก่

การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ร้อยละ 49.5 และสอดคล้องกับพินดา วราสุนันท์ (2547 : 120) ที่ทำการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ปัจจัยด้านผู้สอน ได้แก่ ความสามารถในการสอนของผู้สอน คุณลักษณะของผู้สอน และทัศนคติต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมของผู้สอน แสดงว่าปัจจัยด้านผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูประถมศึกษา กล่าวคือ หากครูมีความพร้อม มีความสามารถในการสอน มีคุณลักษณะที่ดีในการสอน และมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษา จะส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาสูงขึ้น และสอดคล้องกับนิเลาะ แวอุเซ็ง (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ได้แก่ คุณลักษณะของความเป็นครู

จากผลการศึกษา ผลการวิเคราะห์รายด้านของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ผลการวิเคราะห์ได้ปัจจัยตรงกับผลการวิเคราะห์โดยรวม คือ การสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Y_1) ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ (Y_2) ด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Y_5) ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_7) และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน (Y_8) ส่วนด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (Y_3) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม (Y_4) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู และเจตคติต่ออาชีพครู

และการพัฒนาครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (Y_6) พบว่า การสนับสนุนการทำงานของครู การพัฒนาครู คุณลักษณะด้านวิชาชีพ และเจตคติต่ออาชีพครู เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแต่ละด้านมีค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายไม่มากนัก และพบว่า ความพึงพอใจในงาน กับเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ก็เป็นสองปัจจัยที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์เลย ทั้งนี้อาจเป็นดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 122) กล่าวว่า ความสำเร็จในการทำงานเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร อาจเป็นไปได้ว่าครูอาจจะยังไม่ได้รับการสร้างความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพครูต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความพึงพอใจในงานเท่าใดนัก เนื่องจากครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นครูไม่ได้จบการศึกษาทางด้านครูโดยตรง และการเป็นครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นไม่มีความมั่นคง ด้วยไม่ได้เป็นข้าราชการประจำ จึงเป็นได้ไม่นาน เมื่อมีโอกาสได้งานที่ตรงกับวุฒิทางการศึกษา และความชอบของตน อีกทั้งมีความมั่นคงและมีโอกาสเจริญก้าวหน้าที่เป็นอยู่ ครูส่วนนี้ก็จะจากไป ดังนั้น สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระตุ้นหรือสร้างให้ครูมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีเจตคติที่ดีต่อการสอน และมีความพึงพอใจในงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อครูมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เจตคติที่ดีต่อการสอน และมีความพึงพอใจในงานแล้ว ย่อมจะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

3. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก

จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ รวมถึงคู่มือประกอบรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีความเหมาะสมโดยรวม

และรายชื่ออยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงว่ารูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ และดำเนินการจัดการสอนแบบบูรณาการได้เหมาะสม จากผลการศึกษาคั้งนี้ มีส่วนในการ สนับสนุนผลการศึกษาของพระจันทร์ หมั่นบำรุง (2550 : 95-96) ที่ทำการพัฒนารูปแบบการ บริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลการตรวจสอบ คุณภาพของรูปแบบและคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการด้านการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้การยอมรับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายชื่อพบว่า รูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ และรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ใ้ การปฏิบัติงานทางด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด และคู่มือการ ดำเนินงานตามรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายชื่อพบว่า หลักการและเหตุผลมีความชัดเจน และวัตถุประสงค์ของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบมี ความชัดเจนเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับนั้นวัน เรืองอร่าม (2554 : บทคัดย่อ) ที่ทำการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน พบว่า ผลการประเมิน รับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินให้มีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด และจากการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู ผลการวิเคราะห์โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอัน พึงประสงค์และปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ด้านการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนา ผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และด้านการจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และผลจากการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคะแนนเฉลี่ย ปลายภาคของผู้เรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางรายวิชาของผู้เรียนสูงขึ้น จากผล การศึกษาคั้งนี้ มีส่วนในการสนับสนุนผลการศึกษาของพระจันทร์ หมั่นบำรุง (2550 : 134, 139-140) ที่ทำการพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษา

ขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูช่วยให้นักเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น นักเรียนชอบเรียนเรื่องที่ครูสอน และนักเรียนชอบวิธีสอนของครู ตามลำดับ และเมื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการเปรียบเทียบ 2 ปีการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมสูงขึ้นทั้งสองช่วงชั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการศึกษาระดับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้ที่มีระดับค่าเฉลี่ยที่ควรมีการปรับปรุง คือ

1.1.1 การพัฒนาครู ควรให้โอกาสครูได้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อได้รับประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขามากยิ่งขึ้น ควรมีการจัดสรรเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาครูให้มากขึ้นและควรให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.1.2 เจตคติต่ออาชีพครู ควรปรับเปลี่ยนเจตคติของครูในทางลบที่ว่า “อาชีพครูเป็นอาชีพของคนที่ไม่เก่ง อาชีพครูเป็นอาชีพที่ด้อยกว่าอาชีพอื่น ผู้ประกอบอาชีพครูเป็นบุคคลที่เคร่งเครียดอยู่เสมอ อาชีพครูเป็นอาชีพที่ไม่ควรสนับสนุนให้ญาติพี่น้องประกอบอาชีพนี้ อาชีพครูเป็นอาชีพที่คนทั่วไปดูหมิ่นดูแคลน ว่ามีรายได้ต่ำ ผู้ประกอบอาชีพครูมีโอกาสประกอบอาชีพเสริมได้ง่าย” ควรให้ครูมีเจตคติต่อเรื่องดังกล่าวเป็นไปในทางบวก

1.1.3 ความพึงพอใจในงาน ควรให้ครูมีโอกาสได้เลื่อนเงินเดือนที่สูงขึ้นตามความสามารถในการทำงาน ควรให้ครูได้รับสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

1.1.4 เจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการ ควรเพิ่มการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทักษะและมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องการประเมินคุณภาพผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น วิธีการสอนแบบบูรณาการ การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและการประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.2 จากผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในตัวบ่งชี้ที่มีระดับค่าเฉลี่ยที่ควรปรับปรุง คือ ควรให้การอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการปรับเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชน ครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้

1.3 จากผลการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่าการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ร่วมกันพยากรณ์หรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ดังนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนการทำงานของครู และคุณลักษณะด้านวิชาชีพให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพต่อไป

1.4 จากผลการประเมินผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู ผู้เรียนหรือครูผู้สอนสามารถปรับเนื้อหาที่บูรณาการกันให้ง่ายต่อความเข้าใจและเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงความยากง่ายและความเหมาะสมของกิจกรรมกับระดับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก เช่น ด้านหลักสูตร ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านคุณธรรมจริยธรรมของครู และด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูและชุมชน

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบหรือวิธีการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก ทางด้านความพึงพอใจในงาน และด้านเจตคติต่อการสอนแบบบูรณาการอีกครั้งเนื่องจากเป็นสองปัจจัยที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์

2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก เช่น ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย

2.5 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบพหุวิธี และการสอนแบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2.6 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมากขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ครูได้พัฒนาตนเอง